

Віталій ЗЯНЬКО

## АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТУВАННЯ - ПЕРЕДУМОВА УСПІХУ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ ТА РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ

*Резюме: Розглядаються основні проблеми залучення іноземних інвестицій в українську економіку і обґрунтовується необхідність невідкладного їх розв'язання. Розкриті деякі економічні та економіко-правові чинники активізації інвестиційної та інноваційної діяльності.*

*Ключові слова: іноземні інвестиції, іноземна допомога, інвестиційна діяльність, інвестиційний клімат, інвестиційна криза, прямі інвестиції, портфельні інвестиції, інновації.*

Для більшості вітчизняних підприємств та підприємців чи ненайважливішою проблемою нині є нестача коштів для технічного та технологічного переоснащення виробництва. Це вкрай ускладнює, а іноді й унеможлиблює досягнення бажаної ефективності виробництва. Виходом з такого становища може стати пошук суб'єкта, який погодиться вкласти кошти, майно чи інтелектуальні цінності в об'єкт інвестування і стати учасником виробничого процесу - інвестором.

Світова практика свідчить, що країни з перехідною економікою, до яких належить і Україна, неспроможні вийти з економічної кризи без ефективного використання іноземних інвестицій. Іноземному інвестуванню надається важлива роль і в високорозвинених країнах. Тому в структурі зовнішньоекономічних пріоритетів української держави особливе місце має посісти створення передумов для ефективного залучення іноземних інвестицій, формування мотивацій та відповідної державної політики щодо експорту та імпорту капіталів. Це сприятиме, зрештою, економічній стабілізації і розвитку, підвищенню ступеня зрілості та рівня інтеграції економіки України в Європейський Союз, у світове господарство.

На жаль, сьогодні українська економіка залучає незначні інвестиції. Так, за даними Мінстату України, на початок 1997р. у вітчизняну економіку було інвестовано близько 1,5 млрд. дол. іноземних інвестицій, тобто біля 30 дол. на одного жителя країни. Тоді як, наприклад, в Угорщині у перерахунку на душу населення іноземні інвестиції в цей період склали близько 1000 дол., Чехії -- 400 дол., Естонії -- 320, Польщі -- 110 дол.<sup>1</sup>

Причин таких показників іноземного інвестування багато. Це перш за все низька рентабельність виробництва, в яке вкладаються кредитні кошти. Інколи вона навіть менша за рівень відсоткової ставки, що призводить до втрати частини власного капіталу підприємств, знижує їх конкурентоспроможність і підвищує ризик

господарювання. Це і непевність іноземних інвесторів щодо того, чи зуміє український уряд і надалі підтримувати відносну стабільність національної валюти, яка значними зусиллями була досягнута. Це й абсурдна система оподаткування та складнощі контролю за рухом капіталу. Все це створює труднощі використання прямих іноземних інвестицій. А незрілість інфраструктури фондового ринку України робить проблематичним залучення масштабних портфельних інвестицій навіть у середньостроковій (3-5 років) перспективі.

Іноземні інвестиції надаються, здебільшого, приватними компаніями (на відміну від іноземної допомоги), котрі, як і всі підприємці, вимагають можливостей в отриманні на вкладені кошти матеріальної віддачі. Забезпечення цього потребує виконання принаймі двох мінімальних умов з боку української держави: збереження відносно стабільної гривні та можливості експорту одержаних від інвестиційної діяльності прибутків за кордон. Уряд України повинен також запевнити іноземних інвесторів, що ці основні умови не будуть значно змінюватися, і окрім того має здійснювати конкретні кроки щодо поліпшення інвестиційного клімату в середині країни. Треба створити належну законодавчу базу, яка гарантуватиме виконання контрактів та вирішення господарських суперечок.

Українська економіка відчуває нині гостру інвестиційну кризу, для подолання якої та забезпечення стабільного економічного зростання, як показує світовий досвід, потрібен обсяг інвестицій на рівні 19-25% ВВП <sup>1</sup>. Окрім іноземного інвестування необхідно збільшувати бюджетні капіталовкладення, посилювати інвестиційну мотивацію приватних підприємницьких структур.

Сьогодні лише деякі вітчизняні підприємства можуть знайти спільну мову з потенційним інвестором. Причиною цього є і невідповідність кадрів, і невміння керівників підприємств працювати в умовах ринкової економіки. Адже власне фінансова допомога, надана, скажімо, для технічного переозброєння чи впровадження нових технологій, ще не гарантує успіху. Це підтверджують, наприклад, такі дані. У 1992 році з метою фінансування і матеріально-технічної підтримки нових технологій в Україні було створено Держіннофонд. Його регіональним відділенням у Вінницькій області профінансовано станом на березень 1999 року 50 проектів великих і малих підприємств на суму 28 мільйонів гривень <sup>2</sup>. Але через відсутність корінних змін в організації виробництва, невміння ефективно працювати безвідсоткові кредити більшість підприємств державі не повертають і, напевне, повернути в майбутньому також не зможуть. То чи матимуть бажання приватні інвестори вкладати свої кошти в проекти подібних підприємств? Інвестиції ж, які треба повертати з певними відсотками на них, мають змогу залучити лише ті підприємства, керівники яких проявляють ініціативу і можуть запевнити інвестора, що економічного успіху буде досягнуто.

Необхідно подолати і цілий ряд перешкод, які заважають надходженню іноземних

інвестицій у сільське господарство нашої країни. Основною, на наш погляд, причиною залучення мінімальної кількості інвестицій в цю економічну сферу є те, що серед сільськогосподарських підприємств найпоширенішою організаційною формою в Україні досі залишається колективне сільськогосподарське підприємство (КСП). За даними Мінагропрому України станом на 1 липня 1998 року КСП нараховувалось 64,5% загальної кількості сільгоспідприємств<sup>3</sup>. Тоді як понад половини сільськогосподарської продукції вироблюють не КСП, а особисті підсобні господарства та селянські (фермерські) господарства. Так, за даними статистичної звітності саме в цих господарствах у 1996 році вироблено 54,5% всієї продукції сільського господарства України, а у 1997 році ця частка зросла до 55,6%<sup>3</sup>.

Колективна власність, судячи з історії, не сприяє створенню ефективних механізмів залучення селян до конкуренції в сільському господарстві, не формує відповідного ставлення до справи. Більше того, за інформацією Мінагропрому України серед КСП налічується біля 40 різновидів підприємств, існування яких прямо не передбачене чинним законодавством й тому члени таких підприємств не можуть повною мірою реалізувати свої права щодо управління своїми господарствами, виходу з них та отримання доходу на свою частку майна.

Відсутність нормативно-правової бази і, відповідно, можливості членів підприємств - їх власників, контролювати фінансово-господарську діяльність, а тим більше впливати на ефективність господарства, призвело фактично до одноосібного володіння керівниками майном і доходами таких підприємств. Все це створює значні проблеми в отриманні інвестицій цими підприємствами. І допоки ці питання не будуть позитивно вирішені, марно і сподіватися, що в іноземних інвесторів з'явиться інтерес вкладати у сільське господарство, особливо у КСП, свій капітал.

Ефективного структурного реформування потребує не лише сільське господарство. І в машинобудівній та інших економічних сферах досі переважають колективні підприємства, в яких не мають зацікавленості іноземні інвестори. Так, машинобудівна і металообробна промисловість Хмельницької області представлена 55 підприємствами, з яких 39 господарств, або 70,9% загальної кількості - підприємства колективної форми власності. Іноземні інвестиції в 1996 році надійшли лише на 5 таких підприємств, загальною сумою всього на 4,5 млн. дол.<sup>4</sup>. За такого стану інноваційної та інвестиційної активності в машинобудуванні (як і в сільському господарстві та ін. галузях) неможливо очікувати збільшення виробництва конкурентоспроможної продукції, одержання високих прибутків. Для поліпшення становища треба здійснювати приватизацію, поширювати приватну власність.

Всі названі вище проблеми потребують невідкладного вирішення. Шанс, який надається досягненням відносної макроекономічної стабілізації необхідно ефективно використати і якомога швидше впроваджувати фундаментальні реформи, аби зробити нашу економіку більш конкурентоспроможною та привабливішою для

потенційного інвестора.

### Література

1. Губський Б. Проблеми міжнародного інвестування в Україні //Економіка України. - 1998. - №1. - С.51.
2. Вінницькі відомості, від 10 березня 1999р.
3. Дон Ван Атта. Доповідь про потоки іноземного капіталу в Україну// Аналітичні дослідження ЦПЕР. - 1998. - № 42.
4. Скальський В. Інноваційна діяльність підприємств Хмельницької області//Економіка України.-1998.-№3.-С.86.

Зянько Віталій Володимирович, к.е.н., доцент кафедри менеджменту та моделювання в економіці ВДТУ. Україна, 286021, м.Вінниця, Хмельницьке шосе,95.  
Тел:(043-2) 44-02-88, Факс: (043-2) 46-57-72,  
E-mail: vstu@cec.vstu.vinnica.ua